

تأثیر ریسک مالیاتی شرکت بر تأثیرگذاری اجتناب مالیاتی بر واکنش قیمت سهام

فاطمه شایق^۱، فرشته محمدپور*^۲، احسان رجبی^۳، سودابه قریشی^۴، آسیه فرازنده نیا^۵، مریم

کاظمی^۶

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی-مدیریت دولتی

^۲ کارشناسی ارشد علوم اقتصادی

^۳ کاردانی حسابداری

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد شهری

^۵ دکترا حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی تهران جنوب

^۶ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پیشوا

چکیده

هدف اصلی این پژوهش تأثیر ریسک مالیاتی شرکت بر تأثیرگذاری اجتناب مالیاتی بر واکنش قیمت سهام می‌باشد که دارای یک فرضیه است. در این خصوص ارتباط بین متغیرهای تحقیق در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در یک دوره زمانی ۸ ساله از سنوات ۱۳۹۷-۱۳۹۰ مورد آزمون واقع شد برای این منظور یک فرضیه تدوین و اطلاعات ۱۰۲ شرکت نمونه مورد استفاده قرار گرفت روش پژوهش از نوع توصیفی و همبستگی است. بابت آزمون فرضیه‌ها از روش تکنیک رگرسیون چند متغیره استفاده شد. نتایج حاصل از پژوهش وجود رابطه معنی‌دار بین اجتناب مالیاتی و متغیر مصنوعی ریسک مالیاتی و واکنش قیمت سهام رد و پژوهش پذیرفته نمی‌شود. از بین متغیرهای کنترل، اندازه شرکت، اهرم مالی، نرخ بازده دارایی و رشد فروش دارای ارتباط معنی‌داری می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: اجتناب مالیاتی، قیمت، قیمت سهام، واکنش قیمت سهام

مقدمه

مالیات بر شرکت‌ها به‌عنوان ابزار کنترلی می‌باشد که اثراتی همچون کنترل انحصار، محدودیت در اندازه بنگاه، تأثیر بر سرمایه‌گذاری و تأثیر بر پس‌انداز را دارا می‌باشد. مالیات بر سود شرکت‌ها، در ساختار مالی شرکت اثر می‌گذارد و از طرف دیگر در سطح تولید، قیمت بازار و تکنیک تولید، می‌تواند اثر گذار باشد. این مالیات می‌تواند در مقدار سود توزیع شده، وام دریافتی، توسعه افقی و عمودی، تمرکز، سهام و... اثرگذار باشد؛ بازده خالص سرمایه را کاهش داده و در نهاده بری تولید، اثربخش می‌باشد، هم‌چنین هزینه استفاده از سرمایه را افزایش می‌دهد و از این نظر تأثیر منفی روی سرمایه‌گذاری و تولید خواهد داشت. مالیات بر شرکت‌ها، در شرایط سود خالص، که به سود مارشالی شهرت دارد؛ هیچ تأثیری بر سرمایه‌گذاری و سطح تولید، نخواهد داشت؛ اما در شرایط حضور سود ناخالص، بر جریان حقیقی شرکت، یعنی بر سرمایه‌گذاری تأثیر می‌گذارد. نحوه برخورد مالیات با سرمایه‌گذاری و درآمد سرانه، اثرات قابل ملاحظه‌ای برای هزینه استفاده از سرمایه دارد؛ هزینه سرمایه‌گذاری، موجودی سرمایه مطلوب و ظرفیت تولیدی تحت تأثیر قرار می‌گیرد. معافیت استهلاک نیز، هزینه سرمایه را کاهش می‌دهد، بنابراین هر چقدر استهلاک بیشتر باشد، نرخ مؤثر مالیاتی کم‌تر خواهد بود و صرفه جویی مالیاتی برای سرمایه‌گذاری بیشتر می‌شود. چنانچه سرمایه‌گذاری‌ها نسبت به هم متفاوت و طول عمر مختلفی داشته باشند، ترکیبات مختلف مالیات و نرخ استهلاک، بر تخصیص منابع و سرمایه‌گذاری مؤثر خواهد بود. اگر استهلاک سریع باشد، هرچه سرمایه‌گذاری بلندمدت‌تر، سود بیشتر است و نرخ مؤثر مالیاتی کم‌تر خواهد بود، در نتیجه روند سرمایه‌گذاری تغییر کرده و جریان سرمایه‌گذاری به سمت سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت حرکت خواهد نمود. دولت با اعمال معافیت‌های مختلف مالیاتی، تعیین نرخ استهلاک بیش از استهلاک واقعی اقتصادی، یا با سرعت بخشیدن به استهلاک قابل قبول، باعث تشویق سرمایه‌گذاری می‌گردد، که این مسئله ممکن است درآمد مالیاتی را در دوره مورد نظر کاهش دهد، اما با تشویق و افزایش در سرمایه‌گذاری، درآمدهای مالیاتی آینده افزایش خواهد یافت. بنابراین می‌توان گفت مالیات شرکت برای سرمایه‌گذاران با اهمیت بوده و عواملی مانند اجتناب از پرداخت آن و یا فرار از پرداخت آن بر حسب دیدگاه سرمایه‌گذاران می‌تواند تأثیر منفی یا مثبت بر قیمت سهام بگذارد و با توجه به اینکه این رویداد برای سرمایه‌گذاران، مدیران، قانون‌گذاران و دیگر افرادی که در این زمینه نیازمند اطلاعات هستند، با اهمیت بوده چرا که رابطه این عوامل در بورس ناشناخته و تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته است، علاوه بر این تأثیر عوامل ریسک شرکت و کیفیت حاکمیت شرکتی نیز بر واکنش بازار در به کارگیری رویه‌های مالیاتی مختلف نیز به همین روال بوده که این پژوهش در نظر دارد تا با بررسی آنها نتایج تجربی را ارائه کند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش**واکنش قیمت سهام**

در بازار کارای سرمایه جریان ورود اطلاعات با حجم بسیار زیاد به طور مرتب تداوم داشته و سرمایه‌گذاران به طور منطقی به اطلاعات جدید واکنش نشان می‌دهند. واکنش منطقی سرمایه‌گذاران موجب تعدیل قیمت اوراق بهادار برای رسیدن به ارزش‌های واقعی (ذاتی) می‌شود. به دلیل وجود شرایط رقابتی، دست اندرکاران بازار نمی‌توانند به اتکای اطلاعات گذشته و یا مهارت شخصی خود، بازدهی بیشتر از بازده بازار کسب کنند. از طرفی چون اطلاعات به صورت تصادفی وارد بازار می‌شود؛ پیش‌بینی روند قیمت اوراق بهادار حتی در آینده نزدیک امکان‌پذیر نیست. از این رو، سرمایه‌گذاران با به کارگیری راهبردهای سرمایه‌گذاری مشخصی از قبیل راهبردهای سرمایه‌گذاری قدرت نسبی و معکوس نمی‌توانند بازده سرمایه‌گذاری خود را

افزایش دهند. در چنین بازاری به کارگیری راهبردهای سرمایه‌گذاری مشخص برای شناسایی سرمایه‌گذاری‌های سودآور، با شکست مواجه می‌شوند (هوگان^۱، ۱۹۹۷).

اجتناب مالیاتی

منظور از اجتناب مالیاتی، تلاش در جهت کاهش مالیاتی‌های پرداختی است، در واقع اجتناب از مالیات نوعی استفاده از خلاء قانونی در قوانین مالیاتی در جهت کاهش مالیات است (هانلون و همکاران، ۲۰۱۰).

پیشینه داخلی

احمدی و کمالی منفرد (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان تأثیر توانایی مدیریت بر اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت در بورس اوراق بهادار تهران انجام داده و نتایج حاصله حاکی از آن است که توانایی مدیریت تأثیر منفی بر اجتناب مالیاتی دارد و این نتیجه مؤید دیدگاه مبتنی بر تئوری نمایندگی است. هم‌چنین، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که اجتناب مالیاتی و تعامل آن با توانایی مدیریت بر ارزش بازار شرکت تأثیر معناداری ندارد و نمی‌تواند بر واکنش سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه مؤثر واقع شود. مسیح آبادی و دجلانی (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان عدم شفافیت و اجتناب مالیاتی در بورس اوراق بهادار تهران انجام داده و نتایج حاصله حاکی از آن است که اجتناب مالیاتی اثر بااهمیت و واقعی عدم شفافیت است و مفاهیم خاصی برای قانون‌گذاران، پژوهشگران و سازمان‌های اجرایی مالیاتی همراه دارد. این مقاله حجم اندک اما رو به رشدی را از تحقیقات بین‌المللی تلفیق می‌کند که طی سال‌های اخیر تجلی بیشتری پیدا کرده تا انگیزه‌های مربوط به اجتناب مالیاتی را در سراسر جهان از طریق به‌کارگیری نوسانات مختص شرکت‌ها مورد بررسی قرار دهد. شایان‌ذکر است که این مقاله به طور عمده از مقاله‌ای با عنوان اثرات حقیقی عدم شفافیت: شواهدی از اجتناب مالیاتی برگرفته شده است.

کردستانی و جهانگیری لبواری (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان تأثیر اجتناب مالیاتی بر رابطه قدرت بازار محصول با بازدهی و آگاهی دهندگی قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران انجام داده و نتایج حاصله حاکی از آن است که قدرت بازار محصول باعث کاهش بازدهی و افزایش آگاهی دهندگی قیمت سهام می‌شود. هم‌چنین معیارهای مختلف اجتناب مالیاتی بر شدت تأثیر قدرت بازار محصول بر آگاهی دهندگی قیمت سهام تأثیری ندارند، ولی با لحاظ نرخ دفتری بلندمدت، تأثیر قدرت بازار محصول بر بازدهی سهام منفی‌تر می‌شود.

بحری ثالث و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان تأثیر استراتژی مالیاتی جسورانه و ترکیب هیأت مدیره بر حق‌الزحمه حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران انجام داده و نتایج حاصله حاکی از آن است که بین ترکیب هیأت مدیره و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود ندارد، به طوری که استقلال هیأت مدیره رابطه معناداری با حق‌الزحمه حسابرسی ندارد. هم‌چنین بین دوگانگی مدیرعامل و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود ندارد. از طرفی بین استقلال هیأت مدیره و حق‌الزحمه حسابرسی مستقل برای شرکت‌هایی با نرخ مؤثر مالیاتی کم‌تر نسبت به شرکت‌هایی با نرخ مؤثر مالیاتی بیشتر رابطه معناداری وجود ندارد. و درنهایت بین دوگانگی نقش مدیرعامل و رییس هیأت مدیره و حق‌الزحمه حسابرسی برای شرکت‌هایی با نرخ مؤثر مالیاتی کم‌تر نسبت به شرکت‌هایی با نرخ مؤثر مالیاتی بیشتر رابطه معناداری وجود ندارد.

^۱. Hogan

پیشینه خارجی

چیانگ لی و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی ارتباط اجتناب مالیاتی و فرصت‌های سرمایه‌گذاری پرداخته‌اند. این پژوهش با استفاده از داده‌های شرکت‌های صنعتی ایالات متحده در طول سال‌های ۲۰۱۵-۱۹۸۸ انجام شده است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین اجتناب مالیاتی و فرصت‌های سرمایه‌گذاری رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. این ارتباط فقط در شرکت‌های مالی یا شرکت‌هایی که دارای موقعیت مالی قوی هستند، قابل توجه است.

لیانگبو^۲ و همکاران (۲۰۱۶) پژوهشی با عنوان مالکیت خانوادگی، اظهار اشتباه گزارشگری و واکنش سرمایه‌گذاران به تجدید ارائه را مورد بررسی قرار دادند، نتایج پژوهش حاکی از آن است که برای سرمایه‌گذاران نگرانی در جهت تجدید ارائه در شرکت‌های خانوادگی بیشتر از شرکت‌های غیرخانوادگی می‌باشد، و این رویداد سبب واکنش منفی بازار می‌گردد، نتایج هم‌چنین نشان داد که شک و تردید و عدم اعتماد به ساختار داخلی در شرکت‌های خانوادگی نسبت به شرکت‌های خانوادگی بیشتر است.

کوستر^۳ و همکاران (۲۰۱۶) پژوهشی تحت عنوان توانایی مدیریت بر فرار مالیاتی در آمریکا انجام داده و نتایج حاصله حاکی از آن است که مدیران توانمند به دلیل درک بالایی که از محیط عملکردی شرکت‌ها دارند، می‌توانند تصمیمات تجاری را با استراتژی‌های مالیاتی همسو کرده و فرصت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی مؤثر را شناسایی کنند. آنها به شواهد قابل‌اعتمادی مبنی بر مشارکت مدیران توانمند در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی (که پرداخت مالیات نقدی شرکت‌ها را کاهش می‌دهد) دست یافتند.

چایز^۴ و همکاران (۲۰۱۴) پژوهشی با عنوان «اطمینان بیش‌ازحد مدیریتی و فرار مالیاتی» در هند انجام داده و نتایج حاصله حاکی از آن است که اطمینان بیش‌ازحد مدیریتی بر فرار مالیاتی تأثیر مثبت معناداری می‌گذارد. از نتایج دیگر اینکه اطمینان بیش‌ازحد مدیریتی، نرخ مؤثر مالیات نقدی را ۶/۶ درصد کاهش می‌دهد و بر تفاوت سود حسابداری و سود مشمول مالیات ۵/۱ درصد می‌افزاید.

چن^۵ و همکاران (۲۰۱۴)، پژوهشی با عنوان فرار مالیاتی، شفافیت گزارشگری و ارزش شرکت در چین انجام داده و نتایج حاصله حاکی از آن است که فرار مالیاتی، هزینه‌های نمایندگی را افزایش و ارزش شرکت را کاهش می‌دهد. شفافیت گزارشگری مالی با فرار مالیاتی شرکت تعامل دارد و تعدیل‌کننده رابطه بین فرار مالیاتی و ارزش شرکت است. سرمایه‌گذاران در چین نسبت به رفتار فرار مالیاتی شرکت واکنش منفی نشان می‌دهند، اما این واکنش منفی می‌تواند با شفافیت اطلاعات کم‌تر شود.

فرضیات پژوهش

ریسک مالیاتی یک شرکت بر تأثیرگذاری اجتناب مالیاتی بر واکنش قیمت سهام نقش تعدیلگر دارد.

². Liangbo

³. Coaster

⁴. Chai

⁵. Chen

روش پژوهش

با توجه به اهمیت و کاربرد نتایج این پژوهش که می‌تواند زمینه مناسب‌تری برای اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاران، سهامداران، حسابرسان، مدیریت بورس اوراق بهادار و تحلیل‌گران مالی فراهم آورد، لذا پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است. هم‌چنین از آنجایی که در این مطالعه رابطه همبستگی بین متغیرها بررسی می‌شود، تحقیق حاضر از نوع تحقیقات شبه تجربی و روش‌شناسی آن از نوع پس‌رویدادی است. هم‌چنین مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است که با روش استقرایی به کل جامعه آماری قابل‌تعمیم است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌ها رگرسیونی چند متغیره و داده‌های ترکیبی استفاده شده است.

ابزار تجزیه و تحلیل

برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. جهت تشریح و تلخیص داده‌های جمع‌آوری شده از آمار توصیفی (میانگین، واریانس، همبستگی، کوواریانس و...) و برای تحلیل و آزمون فرضیه‌های پژوهش از آمار استنباطی بهره گرفته شد. برای تعیین نوع داده‌های ترکیبی از آزمون‌های F لیمر و هاسمن و هم‌چنین برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون والد، ضریب تعیین R^2 و آماره t و آماره F استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج نتایج پژوهش، از نرم‌افزارهای Excel و Eviews9 استفاده شده است.

روش و ابزار گردآوری داده‌ها و اطلاعات

در این پژوهش برای جمع‌آوری مبانی نظری و ادبیات موضوع پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. بدین منظور از طریق مطالعه‌ی کتاب‌ها و نشریات مربوطه و مراجعه به سایت‌های تخصصی، اطلاعات لازم جمع‌آوری شده است. هم‌چنین برای گردآوری داده‌های موردنیاز از روش اسناد کاوی استفاده گردیده است و داده‌های موردنیاز و اطلاعات مالی، از طریق مراجعه به صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار^۶ و بانک اطلاعاتی نظیر تدبیر پرداز، ره‌آورد نوین و... جمع‌آوری و مورد بررسی قرار گرفت.

قلمرو پژوهش

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. قلمرو زمانی پژوهش یک دوره ۸ ساله، بین سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۷ می‌باشد. از آنجایی که موضوع این پژوهش، بررسی ارتباط بین اجتناب مالیاتی بر واکنش قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد، لذا قلمرو موضوعی این پژوهش در حوزه مطالعات مالی- رفتاری بیان می‌شود.

یافته های پژوهش

جدول ۱- متغیرهای پژوهش

نام متغیر	علامت اختصاری	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی
واکنش قیمت سهام	Price Reaction	-۰/۰۹۶۴۷۵	-۰/۱۵۸۳۰۰	۴/۰۶۲۳۹۲	-۱/۶۶۹۴۲۵	۰/۵۵۷۲۹۱	۱/۴۴۱۶۹۹
اجتناب مالیاتی	Tax avoidance	۰/۱۱۷۷۱۵	۰/۱۳۱۲۰۰	۰/۵۳۴۲۵۰	.	۰/۰۹۰۶۲۱	۰/۱۵۷۶۲۹
ریسک مالیاتی	Tax Risk	۰/۰۱۷۲۱۲	۰/۰۱۲۱۲۲	۰/۱۲۱۹۲۳	.	۰/۰۱۸۱۱۶	۱/۵۴۴۳۹
اندازه شرکت	Size	۱۴/۲۴۰۹۰	۱۴/۱۶۳۹۴	۱۹/۷۷۳۹۱	۱۰/۳۵۲۱۱	۱/۴۵۱۱۷۹	۰/۶۱۳۰۶۳
اهرم مالی	Financial Leverage	۰/۵۶۶۸۹۹	۰/۵۸۴۶۱۶	۰/۹۴۸۲۴۳	۰/۰۶۱۰۶۳	۰/۱۸۳۴۳۵	-۰/۳۷۱۰۳۰
نرخ بازده دارایی	ROA	۰/۱۲۰۹۲۵	۰/۰۹۹۶۷۹	۰/۶۲۱۶۰۹	-۰/۲۹۷۷۲۹	۰/۱۲۹۲۵۹	۰/۶۵۷۱۹۵
رشد فروش	Sale Growth	۰/۲۳۷۷۳۵	۰/۱۶۹۰۰۵	۶/۵۵۵۰۵۸	-۰/۸۲۵۵۵۷	۰/۴۹۰۹۰۵	۴/۸۶۰۵۸۲

آزمون فرضیه

یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه به شرح زیر است:

یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه به شرح زیر است:

جدول ۲- آزمون فرضیه

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
اجتناب مالیاتی	-۰/۲۰۳۹۴۶	۰/۳۰۰۰۸۴	-۰/۶۷۹۶۳۱	۰/۴۹۶۹
متغیر مصنوعی ریسک مالیاتی	-۰/۰۶۳۷۳۴	۰/۰۶۳۷۹۱	-۰/۹۹۹۱۱۴	۰/۳۱۸۰
اجتناب مالیاتی × متغیر مصنوعی ریسک مالیاتی	۰/۳۶۳۶۸۴	۰/۴۲۶۶۱۴	۰/۸۵۲۴۹۰	۰/۳۹۴۲
اندازه شرکت	-۰/۰۴۴۰۵۹	۰/۰۱۴۱۰۸	-۳/۱۲۳۰۲۹	۰/۰۰۱۹
اهرم مالی	۰/۳۳۲۴۵۷	۰/۱۳۰۵۷۰	۲/۵۴۶۱۹۴	۰/۰۱۱۱

۰/۰۱۵۷	۲/۴۲۱۹۷۸	۰/۲۰۲۳۶۷	۰/۴۹۰۱۲۹	نرخ بازده دارایی
۰/۰۰۰۰	۴/۹۹۴۳۱۴	۰/۰۴۰۸۵۳	۰/۲۰۴۰۳۱	رشد فروش
۰/۱۹۸۷	۱/۲۸۶۳۶۰	۰/۲۰۷۷۹۷	۰/۲۶۷۳۰۲	مقدار ثابت
آماره دوربین واتسون: ۲/۲۶۵۰۴۴	سطح معنی داری: ۰/۰۰۰۰۰	آمار اف: ۶/۸۱۰۲۹۶	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۱۴۷۵۳۲	ضریب تعیین: ۰/۱۵۵۷۱۳

سطح معنی داری برای تک تک متغیرها و همچنین برای کل مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد محاسبه شده است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا کرد که ۱۵/۵۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته فرضیه پژوهش توسط متغیرهای مستقل و کنترل توضیح داده می شود. خودهمبستگی نقض یکی از فرض های استاندارد الگوی رگرسیون است و از آماره دوربین- واتسون می توان جهت تعیین بود و نبود خودهمبستگی در الگوی رگرسیون استفاده کرد. آماره دوربین - واتسون محاسبه شده (۲/۲۶۵) که بین ۲/۵ - ۱/۵ می باشد بیان گر عدم وجود خودهمبستگی است و استقلال باقی مانده های اجزای خطا را نشان می دهد. همان طور که در جدول ۲ مشاهده می شود سطح معنی داری آماره t برای متغیر اجتناب مالیاتی \times متغیر مصنوعی ریسک مالیاتی از سطح خطای قابل قبول ۵ درصد بیشتر است، بنابراین وجود رابطه معنی دار بین اجتناب مالیاتی \times متغیر مصنوعی ریسک مالیاتی و واکنش قیمت سهام رد و فرضیه پژوهش پذیرفته نمی شود. از بین متغیرهای کنترل، اندازه شرکت، اهرم مالی، نرخ بازده دارایی و رشد فروش دارای ارتباط معنی داری می باشد.

نتیجه گیری

نتیجه گیری کاربردی حاصل از تحقیق

سطح معنی داری برای تک تک متغیرها و همچنین برای کل مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد محاسبه شده است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا کرد که ۱۵/۵۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته فرضیه پژوهش توسط متغیرهای مستقل و کنترل توضیح داده می شود. خودهمبستگی نقض یکی از فرض های استاندارد الگوی رگرسیون است و از آماره دوربین- واتسون می توان جهت تعیین بود و نبود خودهمبستگی در الگوی رگرسیون استفاده کرد. آماره دوربین - واتسون محاسبه شده (۲/۲۵۷) که بین ۲/۵ - ۱/۵ می باشد بیان گر عدم وجود خودهمبستگی است و استقلال باقی مانده های اجزای خطا را نشان می دهد. همان طور که در جدول ۲ مشاهده می شود سطح معنی داری آماره t برای متغیر اجتناب مالیاتی \times متغیر مصنوعی ریسک مالیاتی از سطح خطای قابل قبول ۵ درصد بیشتر است، بنابراین وجود رابطه معنی دار بین اجتناب مالیاتی \times متغیر مصنوعی ریسک مالیاتی و واکنش قیمت سهام رد و فرضیه پژوهش پذیرفته نمی شود. از بین متغیرهای کنترل، اندازه شرکت، اهرم مالی، نرخ بازده دارایی و رشد فروش دارای ارتباط معنی داری می باشد.

پیشنهاد های پژوهش

قانون گذاران به مسأله اجتناب مالیاتی توجه بیشتری نمایند و با ایجاد شرایط و ضوابط خاص، تابع بودن شرکت ها را به قوانین مالیاتی را کنترل کرده و امکان سوء استفاده از آن را محدود کنند. همچنین سرمایه گذاران و سهامداران در ارزیابی شرکت ها و فرآیند تصمیم گیری به وضعیت مالیاتی شرکت ها توجه نمایند.

سازمان حسابرسی به‌عنوان یک نهاد ناظر، قانون‌گذار و دولتی می‌بایست از رایه دهنده الگویی جهت افزایش کیفیت حسابرسی باشد تا از طریق نظارت مستمر باعث کاهش اجتناب مالیاتی توسط شرکت‌ها به استفاده کنندگان شود. پیامدهای اقتصادی اجتناب مالیاتی مورد مطالعه قرار گیرد. هم‌چنین بررسی راه‌کارهای کاهش اجتناب مالیاتی مدنظر قرار گیرد. عوامل موثر بر واکنش قیمت سهام در حوزه مالیاتی با در نظر گرفتن علل اجتناب مالیاتی مورد مطالعه قرار گیرد

منابع

۱. بحری ثالث، جمال؛ بهنمون، یعقوب؛ مددی زاده، ابراهیم، (۱۳۹۵)، "تأثیر استراتژی مالیاتی جسورانه و ترکیب هیئت مدیره حق الزحمه حسابرسی"، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۵، شماره ۲۰، ص ۱۳-۲۶.
۲. کردستانی، غلامرضا؛ جهانگیری لبواری، بهنام، (۱۳۹۵)، "تأثیر اجتناب مالیاتی بر رابطه قدرت بازار محصول با بازدهی و آگاهی دهندگی قیمت سهام"، پژوهش‌های حسابداری مالی، شماره ۲۷، ص ۱۹-۳۷.
۳. مسیح آبادی، ابوالقاسم؛ دجلانی، جواد، (۱۳۹۵)، "عدم شفافیت و اجتناب مالیاتی"، کتالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۲، شماره ۳، ص ۸۹-۱۰۱.
4. Hanlon, M. & J. Slemrod (2009), *What Does Tax Aggressiveness Signal? Evidence from Stock Price Reactions to News about Tax Shelter Involvement*, *Journal of Public Economics*, 93.
5. Hogan, C. E (1997) "Costs and Benefits of Audit Quality in the IPO Market: a self - Selection Analysis", *The Accounting Review*. Vol. 72, No. 1, pp. 67-86.